

HISTORIE: Znamenití lékaři v českých zemích (115) dnes

Někdy se na ně zapomíná a někdy na ně zapomínat nelze, protože již zapomenuti a nejsou ani vzpomínáni. A přitom naše země má ve své historii mnoho osobností, patřících mezi znamenité představitelé vědy lékařské. Zkusíme některé z nich připomenout, byť trochu na přeskáčku. Lékaři patřili i v minulosti k všestranně vzdělaným lidem, kteří nezřídka vynikli v mnoha jiných oborech. Byli spisovatelé, hudebníci, cestovatelé, archeologové, botanici či dokonce i úspěšnými profesionálními vojáky. Většinou vynikli také proto, že byli nejen odvážní, ale i zdravě sebevědomí. Někteří byli také vynikajícími lékaři, avšak upadli v zapomnutí. Někteří upadnout do zapomnutí měli, nebo se o nich málo ví. Ovšem nikoli jejich vlastní vinou. A zajímavé jsou i okolnosti jejich vzdělávání i kariérních postupů. Neschází také jejich životní epizody přímo dobrodružné.

Lékař Jan Ondřej Wawruch (1773-1842), na snímku, rodák z Němčic na Hané, byl jedenáct posledních let života geniálního hudebního skladatele Ludwiga van Beethovena (1770-1827) jeho ošetřujícím lékařem. Sem tam se občas v bulvárním tisku objeví zprávy o tom, že za Beethovenovu smrt může vlastně doktor Wawruch, který ho otrávil olovem. Je to nesmysl, jak uvedeme dále, avšak zastavme se u českých lékařů, kteří patřili do Beethovenova blízkého okolí, což je téma velice zajímavé.

V roce 1816 se Beethoven při návštěvě rodiny význačného vídeňského pedagoga Cajetana Gianatasia del Ria seznámil s lékařem českého původu doktorem Smetanou, který mu poskytoval odborné rady týkající se Beethovenovy ušní choroby. Významné místo mezi Beethovenovými přáteli zastával také známý lékař a básník, příslušník intelektuální pražské židovské rodiny doktor Alois Isidor Jeitteles (1794-1858) jehož lyrický básnický cyklus „An die ferne Geliebte“ Beethoven dokonce zhudebnil, jakkoli ho autor napsal teprve v době svých medicínských studií. Po úmrtí Beethovenové napsal doktor Jeitteles tklivou báseň *Beethovens Begräbnis*. Do užšího okruhu Beethovenových přátel patřil rovněž vynikající právník, pražský rodák a strýc doktora Jeittelese Ignaz Jeitteles (1783-1843). Velkým ctitelem (a přítelem) Beethovenovým byl další český lékař, doktor Jan Nepomuk Hunčovský (1752-1798), rodák z Čech pod Kosířem a osobní lékař císaře Josefa II. S Beethovenem se potkával zejména na hudebních večírcích hudebního skladatele Steffena Breuninga. Konec konců jeden z prvních Beethovenových životopisců je rovněž českého původu, nebo chcete-li moravského. Právník, vynikající houslista a dirigent Anton Felix Schindler (1875-1864), rodák z Konice u Litovle napsal první dvousvazkovou knihu věnovanou životu a dílu tohoto hudebního génia. Vydal ji v roce 1840, tedy třináct let po skladatelově smrti. Měl to trochu snazší – od roku 1822 byl totiž jeho osobním a sekretářem a dá-li se to tak říci, i přítelem. Jakkoli je podezírán z toho, že mnohé z Beethovenovy pozůstalosti záměrně zničil. Navíc ovšem ve zmíněné biografii obvinil doktora Wawrucha, že zavinil Beethovenovu předčasnou smrt. Zde je bohužel přání otcem myšlenky. Bylo to jinak.

Nahoře dům číslo 117, v němž se doktor Jan Ondřej Wawruch 22. listopadu 1773 Alžbětě a Jiřímu Wawruchovým v Náměšti na Hané narodil. Chlapec jevil od malička značné nadání, takže jeho první cesta za vyšším vzděláním vedla do Kroměříže, v kterémžto městě vystudoval gymnázium. Filozofii pak studoval v nedaleké Olomouci a posléze absolvoval medicínsko-chirurgické učení na Lékařské fakultě pražské univerzity. Dole jen připomínka o deset let mladšího doktora Jeittelese - náhrobek rodiny na brněnském hřbitově.

Jan Wawruch je již v roce 1811 jmenován docentem všeobecné patologie a po osmi letech poté byl jmenován profesorem speciální patologie a terapie chorob vnitřních. V té době byl již osobním lékařem Beethovenovým.

V roce 1815 byl jeho posluchačem a častým experimentátorem v jeho laboratoři student Jan Evangelista Purkyně (1787-1869), pozdější anatom a fyziolog světového jména. Ve Wawruchově laboratoři se často zdržoval i se svým studijním kolegou, o šest let mladším studentem farmacie Karlem Helly, jehož tatínek byl majitelem lékárny „U zlaté koruny“ na Malém staroměstském rynku. O oba „študiózy“ zkoumali mnohé léky z lékárenských zásob Karlova otce. Paradoxem doby bylo i to, že Purkyně již tehdy zkoumal mnohé léky tak říkajíc na

vlastním těle. V tom ho inspiroval (světe div se!)německý lékař, zakladatel homeopatie, svobodný zednář Samuel Hahnemann (1755-1843). A když odešel profesor Wawruch na další odbornou štaci do Vídně, ucházel se o uprázdněnou profesorskou stoličku právě Jan Evangelista Purkyně. Vzhledem k jeho známému příklonu k českému vlastenectví, neměl šanci.

Beethoven byl již jako poměrně mladý člověk vážně nemocen. Po jeho smrti (zemřel v padesáti sedmi letech) bylo v jeho vlasech i kostech objeveno větší množství olova. Hladina olova se v jeho těle nápadně zvýšila vždy po návštěvě jeho osobního lékaře Jana Ondřeje Wawrucha. Proč?

Beethoven trpěl mimo jiné i otoky uvnitř břišní dutiny, které doprovázel vyšší výskyt tekutin. Doktor Wawruch tekutiny uvolňoval propíchnutím otoku a na vzniklou ránu překládal obklady napuštěné balzámem obsahujícím olovo. Takové obklady měly antiseptické účinky a zabraňovaly vzniku případného zánětu. Jenže nemohl v té době tušit, že Beethoven trpí cirhózou jater, pro něž byly jakékoli dávky olova smrtící. Jenže v té době lékařská věda neuměla zjistit takové těžké onemocnění jater. Doktor Wawruch nemohl vědět, že jeho léčba ničí skladatelova oslabená játra.

Celou záležitostí se zabývalo mnoho lékařů historiků. U nás Schindlerovo obvinění zcela a dokonale vyvrátil MUDr. Vladimír Zapletal (1900-1983) v odborné stati „*Obvinění životopisce Beethovenova A. Schindlera, že W. zavinil předčasnou Beethovenovu smrt, neodpovídá pravdě*“ zveřejněné v časopise „Vnitřní lékařství“ číslo 3 z roku 1955. Doktor Zapletal byl mimochodem vynikající znalec dějin přírodních a medicínských věd, znalec díla J. E. Purkyně a lékaře a alchymisty Paracelsa. Celkem napsal 149 odborných prací tohoto druhu.

Doktor Wawruch zemřel 27. března 1842. Přežil svého slavného pacienta o 15 let a jeden den. Beethoven totiž zemřel 26. března 1827.

Příště: profesor MUDr. Oldřich Hlaváč

[Petr Andrie](#)